

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 13 • год. CI • 15 ЮЛИ 2022 г. • цена 1 лев

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

119 ГОДИНИ ОТ ИЛИНДЕНСКО – ПРЕОБРАЖЕНСКОТО ВЪСТАНИЕ

Илинденско-Преображенското въстание, организирано от Вътрешната македоно-одринска революционна организация обхваща Македония и Одринско. Въстанието носи имената на двата църковни празника, на които избухва – в Битолския и Солунския вилает то започва на 20 юли (2 август нов стил) – Илинден, а в Одринския вилает – на 6 август (19 август нов стил). За причините, хода, последиците и значението на въстанието са публикувани стотици страници, съдържащи изследвания, спомени, документи и публицистика, посветена на борбата на поробените българи от Македония и Тракия. Един от авторите е тракиецът Иван Орманджиев, който за да съхрани паметта за въстанието публикува четири тома „Приноси към историята на въстаническото движение в Одринско“, част от документацията за въстанието и за революционното движение в Одринско в сборника „Преображенско въстание“,

в Известия на института за българска история при БАН, в изданията на Тракийския научен институт и в брошурата „Преображение“.

Днес предлагаме на вниманието на читателите текста на брошурата „Преображение“, публикувана през 1933 г. по случай тридесет години от въстанието на българите в Тракия. Книгата е библиографска рядкост и за първи път е публикувана от Цочо Билярски.

Ив. Орманджиев. Преображение. Тридесет години от въстанието на българите в Тракия. София, 1933

I.

Сан-Стефанска България и двете течения в македоно-одринските българи.

– Защо се прибягна до революционната борба.

– Илинденско и Преображенско въстание и къде главно стана последното.

– Произход на вътрешната и външна организация и тяхното отношение до

1900 г.

– Агитация чрез чети в 1901 г.

– Масово организиране през 1902 г.

– Комитети и смъртни дружинки или селски чети в 1903 г.

– Решението за въстание и конгресът на одринци в „Петрова нива“.

– Защо не почна въстанието в Македония и Тракия едновременно, поради което имаме Илинден и Преображение.

– Сан-Стефанският договор начерта границите на една българска държава, която стана идеал на свободните и поробени българи в Мизия, Тракия и Македония. Разпокъсването на тая Сан-Стефанска България в Берлин още в годината на нейното създаване раздели българите само политически. Чрез св. Екзархия те останаха и след решението на западноевропейската дипломация културно и духовно обединени. Общобългарският въпрос в историята на освободителната епоха, обаче, се замени с въпроса за освобождението на

• Въстаници в Одринска Тракия

българите от Македония и Одринско, за да бъде народа ни напълно освободен и обединен. Но поради завоевателните стремежи на нашите съседи гърци и сърби и поради империализма на великите сили, дейците на Вътрешната македоно-одринска революционна организация издигнаха лозунга за автономно управление на нашите южни земи – Македония и Одринско. Във връзка с тоя лозунг и с прямите стремежи за тяхното присъединение към България се създадоха две течения в революционното движение – централисти и върховисти, които в разгара на движението поставиха начало на братоубийствата в героичната борба на македонските и тракийски българи за свобода и човешки правдини.

Тук няма да се спирам на причините за освободителното движение в Македония и Одринско чрез революционна борба. Ще кажа само, че друго средство не оставаше за повърнатите в робство българи от Македония и Южна Тракия (Одринско) след решението в Берлин. Безчовечието всякога се събира с безчовечни средства. Тиранията на деспотичната и теократична империя на султаните можеше да се раздруса и събори само чрез издигнатата до култ въстаническа борба, в която ред поколения виждаха своето евангелие.

Въстанието на тракийските българи през 1903 г. е неразделно свързано с въстанието на македонските българи.

Продължава на 2-а стр.

проф. Светлозар Елдъров, член на ТНН

БЪЛГАРСКИЯТ ПОЛИТИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА МАКЕДОНИЯ – ЧУВСТВА, ИДЕОЛОГИЯ И ПОПУЛИЗЪМ

На стр. 6

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА СТДБ ПОДНЕСОХА ЦВЕТА ПРЕД ПАМЕТНИКА НА ДЖУЗЕПЕ ГАРИБАЛДИ В СОФИЯ

Д-Р ВАНЯ ИВАНОВА

На 4 юли представители на СТДБ и ТД „Тракия“ – София, поднесоха венец пред паметника на Джузепе Гарибалди на едноименния столичен площад по повод 215 години от рождението му.

Гарибалди е патриот и политически деец на Италия, взел дейно участие в нейното обединение и в италианската революция. Заедно с Камило Кавур, Виктор Емануил II и Джузепе Мацини, е смятан за един от „бащите на отечеството“. Като революционер той взема дейно участие в обединението на Италия и в Италианската революция.

Като революционер той многократно е изразявал своята съпричастност с българските националноосвободителни борби преди Освобождението и се е проявил като защитник на българската кауза. Роден е на 4 юли 1807 г. в Ница. През 1833 г. се присъединява към тайното общество „Млада Италия“ на Джузепе Мацини. През същата година участва в подготовката на въстанието в Пиемонт, но след неговия провал е осъден задочно на смърт. От 1836 до 1847 взема активно участие в национално-освободителните войни в Латинска Америка.

Гарибалди е един от водачите на революционно-демократичното крило в националноосвободителното движение, борещо се за обединение на Италия. През 1860 г. оглавява похода на „Хилядата“, освободил юга на Италия. През 1862 и 1867 г. с въоръжена сила се опитва да освободи Рим от властта на Папата.

Продължава на 2-а стр.

РЕКВИЕМ-ОБЕЩАНИЕ ИЛИНДЕН И ПРЕОБРАЖЕНИЕ!

МАРИЯ К. ДИМОВА-АБОВА,
ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО, „СЕВТОПОЛИС“, С. КОПРИНКА, ОБЩ. КАЗАНЛЪК

Две светли, две скръбни дати
в Българската история.
Две мъниста в огърлицата
на 500 годишна борба срещу поробителя,
срещу страшната, безпросветна, кървава нощ на робството.
Земята ни е напоена, с толкова кръв и сълзи!
Ако за това време, бяха се събрали
наведнъж, всички детски писъци
небето би се разцепило на две.
Ако биха се слели сълзите на жените,
океан не би спомогнал да ги побере.
Ако би се натрупала цялата мъжка Сила,
болка и мъка - земята би експлодирала
и се разлетяла на милиарди парчета.
За това и поетът тракиец Ивайло Балабанов написа:
„Българийо, имаш хиляди звезди,
но две ги водят в петвековна бран,
вечерница с очите на Момчил,
Зорницата е Петко капитан!

Българийо поискана от Дявола за ад,
от Господа за рай
Земя, горена, мъчена и клана,
но българска останала до край!

Поклон – дълбок поклон
пред паметта на всички, участвали и загинали
в борбата срещу тиранията, срещу всяко насилие.
Ще пазим тяхното дело!
Не ги забравяме, но не откъщаваме,
защото сме тракийци, защото сме българи!

119 ГОДИНИ ОТ...

Продължение от 1-а стр.

Останалите под робство българи след Берлинския конгрес по течението на Вардар, Струма, Места и Марица съзнаваха своето значение за бъдещето на свободния български народ. Това тяхно значение още по-добре се схващаше от самите свободни българи. В това общо схващане на свободни и поробени се крие произхода на македоно-одринските дружества в България, като база на вътрешното революционно движение. От тези две взаимно подпомагащи се организации външната, подкрепена от официалната власт, не веднъж се опита да се наложи на вътрешната, която по произход предхождаше първата.

Вътрешната революционна организация в Одринско изникна след македонската. Началото на последната отнасят към 1893 г. Външната организация заработи след падането на Стефан Стамболов от власт. В края на лятото на 1895 год. Мелник бе нападен от четата на Борис Сарафов. Същевременно Македонският комитет прати в Странджа планина, към Малко-Търновско, една чета от четири души: капитан Стойчо Гаруфалов (от М. Търново), капитан Луков (от Сливен), капитан Бозуков и поручик Пожарлиев. Неуспехът на тия чети даде една по-правилна насока на организирането на революционното движение. Видя се, че външната организация нищо не ще може да върши в Турция, без насаждане просвета в народната маса чрез вътрешната революционна организация, на която външната

да бъде в морална и материална подкрепа.

През учебната 1895–1896 г. в Лозенград бяха учители Павел Генадиев и Костадин Благоев (от с. Ракита, Леринско.) За следната учебна година (1896–1897) първият бе преместен в Свиленград, където образува комитет. Същата година в Одрин дойде учител Лазар Димитров (от Дебърско), който стана председател на целия окръг и стоя такъв до 1900 г. Псевдонимът на окръжното седалище беше Орлеан, а на председателя му – Витанов. Секретар му бе Георги Василев (от Свиленград) с псевдоним Селвие.

Целта на това движение по това време бе ясно определена: „политическа автономия за населението в Македония и Одринско, приложена и гарантирана от Великите сили“, съгласно окръжното на Върховния македонски комитет № 143 от 18 май 1896 г.

През същата година във Варна се образува самостоятелно емигрантско д[ружест]во „Странджа“ от Петър Драгулев (от М. Търново), капитан Петко войвода и други, което да работи за освободението на Одринско. Това дружество изпрати през 1897 г. и чета в М. Търново от 14 души, с войвода Минчо Томов. Душата на четата, обаче, бе Стоян Петров (от М. Търново), когото властта залови в с. Стоилово и го освободи чак в есента на 1902 г.

Самостоятелното организиране на емиграцията от Одринско скоро се прекратява и замества

с общи македоно-одрински емигрантски дружества, поради образуването в Турция на македоно-одринска вътрешна организация, Казах и по-рано, че в Одрин Л. Димитров постави началото на „IV окръг“. (Преди него, там е работил Хр. П[оп]коцев). Димитров кореспондирал само с Централния комитет в Солун („Св. Гора“), а в окръга кореспондирал секретарят

му Георги Василев, който „беше много буен и предан на делото“, както сам председателят пиша в спомените си. Василев работил с три шифъра: един за Лозенградския санджак, друг за Дедеагачко и трети за Свиленградско и Узункюприйско.

През великденската ваканция на 1897 г. П. Генадиев отишъл в Лозенград и поставил началото на комитет. В есента на същата

година дошъл там главен учител Лазар Маджаров. Той взел в ръцете си делото на движението и покрил околната с комитети, като дейността му се простряла дори в М. Търновско и Бунар-Хисарско. В 1899 г. той тръгва нелегален, след като в М. Търновския район учителят Стефан Добрев става организатор, а в Бунар-Хисарския район бе изпратен за ръководител Христо Настев (от Щип).

Срещу тая простряна навсякъде в Турция обща Македоно-одринска вътрешна организация и в България се създава обща външна организация на емигрантите от Македония и Одринско. В София конгресът през 1899 г. реши да се образуват македоно-одрински дружества. Във Върховния македоно-одрински комитет конгресът избрал Георги Минков (от Лозенград). В името на общата работа Гоце Делчев обиколил Одринско през пролетта на 1900 г., за да се запознае и с тоя български край на Турция, като началник на всички бойни чети в Македония и Одринско. Няколко месеца след това бе изпратена чета начело с Георги Тенев (от Свиленград), със задача към Родосто, която да изпълни с помощта на арменци от тоя град. Върна се без да извърши нещо. В Лозенградския район, и то западно от града, в местността на с. Раклица, тя залови гръцкия лекар Керемидчиолу, с което създаде афера, която прати в затвора много хора от Лозенградско и Бунар-Хисарско и разстрои по тоя начин цели два революционни района.

Продължава в следващия брой

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА СТДБ ПОДНЕСОХА ЦВЕТА...

Продължение от 1-а стр.

По време на Френско-пруската война от 1870-1871 г. се сражава като доброволец на страната на Франция. Умира през 1882 г. в Капре-ра, Италия.

Гарибалди оказва огромно влияние върху българското националноосвободително движение през XIX в. Създадената от него през 1862 г. Първа българска легия в Белград е изградена по модела на „червените ризи“ на Гарибалди.

Тактиката на БРЦК за подготвяне на чети от доброволци в чужбина, които да подпомогнат въстание и да увлекат привърженици сред населението, е изградена върху успеха на Похода на хилядата в Сицилия. Именно с такава цел Христо Ботев тръгва да пресича Дунав през май 1876 г.

Най-големият почитател на Гарибалди у нас е Капитан Петко войвода. Още на 22 години през 1859 г. той заминава за Италия, за да се срещне с него. Гостува известно време в дома на италианец, с когото разговаря за неговата тактика и опит. С препоръката на Гарибалди Петко Киряков набира 220 доброволци италианци и 67 българи и заминава за Крит, за да участва в Критското въстание.

Днес паметници на Джузепе Гарибалди и на Капитан Петко войвода извисяват ръст на легендарния гарибалдийски хълм „Джаниколо“ над Рим. Вечният град е приел и признал великото дело на двама велики мъже!

ПРЕЗ 1934 ГОДИНА КОНСТАНТИН ПЕТКАНОВ ОПОВЕСТЯВА ИДЕОЛОГИЯТА НА ТРАКИЙСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

ЦОЧО В. БИЛЯРСКИ

През решаващата за народа ни гранична 1934 г. секретарят на Тракийската организация Константин Петканов (12 декември 1891, с. Каваклия, Лозенградско – 12 февруари 1952, София) по време на XVIII Тракийски редовен събор изнася реферат пред неговите делегати. Темата на неговия реферат е идеологията на Тракийската организация.

Легалната и революционната тракийски организации започват самостоятелен живот и дейност след Първата световна война когато те се откъсват от легалната и революционната македоно-одрински организации. Причина за това разделяне е Ньойският мирен договор, който оставя Македония и Тракия в рамките на трите съседни държави Турция, Гърция и Сърбо-хърватско-словенското кралство без обща граница. Отделянето и учредяването на тракийските легални и революционни организации е подкрепено морално и материално от македонските и то със съдействието преди всичко на Тодор Александров, ген. Александър Протогеров и полковник Петър Дървингов. Една от главните революционни фигури в тракийското движение е довчерашия македоно-одрински войвода Таню Николов.

ВМРО подпомага и материално с парични средства, както и с оръжие и материали ВТРО. Същото се отнася и до Тракийската организация, която продължава с усилените темпове своята дейност в областта на пропагандата, дипломатическата и легалните дейности. Тя започва да издава като свой печатен орган вестник „Тракия“, а по подобие на списание „Македонски преглед“ започва да излиза „Тракийски сборник“, от който са отпечатани четири обемисти тома. Тук не бива да пропускаме и изключително стойностната поредица на Библиотека „Тракия“, издание на Тракийския върховен комитет и на Тракийския научен институт, от които излизат десетки книги и брошури. Но едни от най-стойностните са Приносите към история на въстаническото движение в Одринско, събрани и подготвени за печат от Иван Орманджиев. От тях той успява да отпечата само четири тома, а останалите десетина все още стоят непубликувани в ръкописи в нашите архиви.

Огромна и разнообразна е литературата по Тракийския въпрос като същевременно има и сериозни постижения в неговото проучване, а на едно от водещите места е покойния вече наш историк Стайко Трифонов.

Но същото не може да се каже и за оповестяването на всичките документи по Тракийския въпрос, като се има предвид огромното количество ценна документация съхранявана в нашите архиви, включително и подготвените за печат документални сборници от Иван Орманджиев, от които той успя да отпечата само документите на Одринската българска гимназия „Д-р Петър Берон“ и за Преображенското въстание. През последните години бяха отпечатани и два обемисти тома с документи на Михаил Герджиков, спомените на Димитър Попниколов, Христо Караманджуков и др., но това което трябва да се направи в бъдеще е многократно по-голямо.

Важен принос за проучването на програмите, вижданията и идеологията на Тракийската легална организация е реферата на Константин Петканов, който може да прочетете по-долу. От него проличава, че организацията на тракийци е българска националноотговорна организация. В него се декларира, че тракийските българи нямат намерение да рискуват със стабилността и съществуването на българската държава заради решаването на Тракийския въпрос.

Читателите могат да забележат и сериозните различия между Тракийската и Македонската организация. Тракийската организация определено изтъква като важен момент при решаването на българския национален момент добрите отношения между българската държава и Югославия, въпреки загубените български земи в Македония, Западните покрайнини и Моравско и установения терор над нашите сънародници, изтъквайки общия славянски произход на населението в двете държави. Заслужава внимание и отношението на Тракийската организация към Македонския въпрос, като се изтъкват същевременно и дългогодишните съвместни борби на македонските и тракийските българи.

Тракийци представят като кумир в бъл-

гарския национален въпрос излиза на Бяло море, по който въпрос българската държава ще положи сериозни усилия и следвоенните години до подписването на парижкия мирен договор през 1947 г.

КОНСТАНТИН Н. ПЕТКАНОВ ИДЕОЛОГИЯТА НА ТРАКИЙСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

(Реферат държан пред делегатите на XVIII тракийски редовен събор.)

Българите от поробена Тракия и Мала Азия са неразделна част от българския народ. Крилото, под което те са прибрани, е крило на майката отечество – България; тя е, която осигурява поминъка им, бди за сигурността им, грижи се за бъдещето им и определя техния дълг. Затова главният дълг на тракийци е да работят за държавата, за нейното преуспяване – за културното и стопанско въздигане. Около тоя свещен дълг се групира тракийската емиграция и в негово име тя чертае своята идеология.

Без държава може да има българска народност, но в никой случай не може да процъфтяват най-разнообразните народни сили. Без държавата силите се разпокъсват, интересите се ограничават, творчеството не намира свободен и благодатен път. Без добре организирана държава народите са играчка в ръцете на силните врагове; те са прицел на чужди интереси и стремежи. От тук и първия наш лозунг: Преди, всичко държавата, преди всичко грижа и сигурност за напредъка на шест милиона свободни българи.

Как разбират тракийци тия грижи и тази сигурност?

1. Във вътрешното сепление и единодушие.

2. В единната държавна външна политика и

3. Борба срещу чуждото вмешателство.

Сцеплението и единодушието сред народа ще турят край на партизанщината, ще

изяснят правилно задачите на партиите и ще ги насочат към държавата. Това опростяване на българския политически и обществен живот ще даде път на истинските народни стремежи и тласък на чистия национализъм, а заедно с това ще отнеме възможността на неотговорните фактори и тъмните сили да тласкат страната в несигурни пътища, които винаги водят към катастрофа. Единната държавна политика ще приближи народа до държавата и неговите стремежи и тежениния ще легнат здраво в тая политика. Така ще се даде тласък на народния дух, ще го освободи от веригите на недоверието, на бунтарството и на съсловния егоизъм. Всеки българин ще научи и ще знае, какво са национални и, какво – държавни идеали. За първите (националните) ще разбере, че те се изграждат от усилията на целокупния народ в продължение на много години, с усилията на редица поколения, а за вторите (държавните) ще разбере, че те са идеали навремени и че тяхното разрешение лежи във възможностите на държавата, с оглед на силите ѝ, на интересите ѝ и най-вече с оглед на обстановката, създадена и поддържана от малките и големи народи, по един или друг начин заинтересувани в това разрешение. С една дума нацията се движи бавно с оглед на едно светло и велико народно бъдеще, а държавата върви по линията на най-слабото съпротивление, за да пази силите си, за да приготвя осъществяването на националните идеали. Борбата срещу чуждото вмешателство ще закрепят вярата на народа в неговото племнно предопределение, ще направят катастрофите невъзможни и ще възвърне идеализма на масите, като ще ги отвлече от демагозите и провокаторите, които днес светотатстват с родолюбието, със съзнанието на народа и го тикат несъзнателно към разстройство и поражение. Тогава ще стане ясно, че да зачиташ чуждото, това не значи да забравяш своето и, че всяка обич към чуждото ще трябва да има корени в безграничната обич към българското. Внушените идеи не бива да стават народна съдба, защото те винаги идат от вън и целят да поставят чуждите интереси на преден план.

България се управлява от партии, но в никой случай не бива да се управлява от партизани. Тракийци са против партизанщината, която, за да съществува, крепи бюрократизма, търпи корупцията и тласка обществен и политически живот на страната в безпътница. Партиите трябва да се прочистят и обединени, и загрижени за съдбата на народ и държава да станат носители на здрава, национална държава, която да мисли и за утрешния ден на народа. Тракийската организация не е нито партия, нито партизанско гнездо, не се стреми и никога няма да се стреми да играе ролята на партия. В редовете на организацията стоят хора от всички партии. Нейните членове могат да бъдат и трябва да бъдат в редовете на българските партии, като носители на организационната ни идеология. Ние сме против партийния бяс, който опустошава душата на народа. В съзнанието на тракиец българският народ в своите стремежи и интереси е обединен и затова членовете на организацията са в разните партии, не да разединяват, а да изясняват и сочат пътищата на държавата и народните стремежи.

Продължава на 7-а стр.

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ТД „ГЕОРГИ САПУНАРОВ“ ПРОВЕДОХА СРЕЩА С БОРИСЛАВ ДИМИТРОВ, ГЕНЕРАЛЕН КОНСУЛ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В ОДРИН

■ Б. Димитров, Генерален консул в Одрин, К. Сарджев, Д. Христова, Анета Георгиева, Пенка Христова и Атанас Димов

На 6 юли 2022 г. в Генералното консулство на Република България генералният консул Борислав Димитров прие председателя на Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ – гр. Хасково, Кирил Сарджев, председателя на читалищното настоятелство на читалище „Тракия“ Димитрийка Христова, секретаря на читалище „Тракия“ Анета Георгиева и Пенка Христова, член на Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ – гр. Хасково.

В рамките на протоколната среща беше потвърдено значението на усилията, които полагат българската дипломатическа мисия в Одрин и Съюзът на тракийските дружества в България по отношение на опазване на българското културно-историческо и духовно наследство в пограничния турски град и в частност – двете български църкви – „Св. вмчк. Георги“ и „Св. св. Константин и Еле-

на“. Генералният консул Борислав Димитров благодари за оказването през годините съдействие от тракийските дружества и в частност от Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ – гр. Хасково, при организирането на различни мероприятия и приеми, последният от които по повод 24 май – Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.

Прекрасният завършек на програмата тогава беше 25-минутното фолклорно танцово изпълнение на Представителен ансамбъл за фолклорни песни и танци „Китна Тракия“, Детски танцов състав „Пъстрица“, Фолклорен танцов състав „Воденица“ – всички към читалище „Тракия“, в което се включиха над 60 танцьори и певци. Борислав Димитров благодари и за съдействието, което Дру-

жеството и неговите спомоществатели оказват и за културно-просветната дейност, развивана в Одрин, чрез даряването на учебни материали и книги на учениците в Българското неделно училище „Иван Вазов“ в Одрин и дарение от книги за библиотеката в Народно читалище „Просвета“ в църквата „Св. вмчк. Георги“.

Кирил Сарджев също посочи, че през годините е установено трайно сътрудничество между Генералното консулство в Одрин и повереното му тракийско дружество, което отдавна е прераснало в приятелство, основано на опазването на българщината. Благодарни за усилията, които българската дипломатическа мисия полага на място, както и за подкрепата, която оказва за тракийската

кауза чрез организирането на различни мероприятия и участието на представители в значителни за тракийската история ежегодни събития като Деня на Тракия, Националния тракийски събор-поклонение „Ден на тракийската памет“, Националния тракийски събор-поклонение на Петрова нива и др. Именно и ангажираността на генералния консул Борислав Димитров бе причината да бъде удостоен с най-високото отличие на тракийците в България – медал „Капитан Петко Войвода“ за активна и ползотворна дейност в защита на тракийската кауза и в светлината на 125-годишнината от началото на организираното тракийско движение в България, която беше отбелязана през изминалата година.

ХАСКОВСКИТЕ ТРАКИЙЦИ НА ПОСЕЩЕНИЕ В ЕТНОГРАФСКИ КОМПЛЕКС „ДАМАСЦЕНА“

МЕРОПРИЯТИЯ НА ТРАКИЙЦИ ОТ СТАРА ЗАГОРА

▪ Представители на ТД „Одринска епопея“ – Стара Загора пред мавзолея-гробница на първия български екзарх Антим I в двора на Видинската митрополия

▪ Участие на представителния народен женски хор при ТД „Одринска епопея“ – Стара Загора в тракийския фолклорен фестивал „Китна Тракия пее и танцува“ в Хасково

▪ Участие на представителния народен женски хор при ТД „Одринска епопея“ – Стара Загора в Националния тракийски християнски събор „Спасовден“ 2022

ХАСКОВСКИТЕ ТРАКИЙЦИ НА ПОСЕЩЕНИЕ В ЕТНОГРАФСКИ КОМПЛЕКС „ДАМАСЦЕНА“

ПРОФ. ЕЛДЪРОВ: БЪЛГАРСКИЯТ ПОЛИТИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА МАКЕДОНИЯ – ЧУВСТВА, ИДЕОЛОГИЯ И ПОПУЛИЗЪМ

Продължение от предишния брой

ИНТЕРВЮ НА ВЕЛИАНА ХРИСТОВА

И досега обаче се учудвам, че от БАН ме поканиха да играя известна роля в това сътрудничество, след като така ясно и публично изразих мнението си за същността на политическия македонизъм и неговата историографска школа. Дано и колегите от Съвместната комисия да са се застраховали по подобен начин, за да не ги укоряват някога, че не са решили Македонския въпрос, който великите сили създадоха. Във всеки случай национално ги подкрепям и колегиално им съчувствам. Също и на онези наши ентузиастични и целеустремени колеги, които наскоро се нагърбиха с просветителска мисия в Европейския парламент в Страсбург. Дано успеят – и едните, и другите!

– **Защо българската историческа наука, която има безспорни задълбочени изследвания по македонската тема, не успява да се наложи в света? Македонската академия на науките и изкуствата е изключително активна в публикуването на неистини, докато нашите учени изостават. Защо? Моментната политика надделява над историческата истина или...**

– Приемам въпроса за реторичен, защото знам, че Вие от години внимателно следите процесите в българската наука изобщо и в БАН в частност. И аз имам известен опит, тъй като от началото на 1981 г. съм в българската историческа наука, при това тъкмо в епицентъра на изследванията по македонската тема или в непосредствена близост до тях. Учудвам се колко лесно се забравя, че това поприще някога не беше толкова атрактивно и перспективно, колкото сега може би изглежда. Помня поколението български историци, които се занимаваха с тази проблематика още от края на 50-те години на миналия век. От тях беше и моят научен ръководител на студентската ми дипломна работа и на кандидатската ми дисертация проф. Любомир Панайотов (1921–1998). От неговите и на колегите му разкази знаехме колко непоследователна и противоречива е била българската историография по Македонския въпрос, колко често и брутално е била сменяна „линията“, колко неблагоприятна и направо опасна за кариерното развитие е била тази тема. Това потвърждават и документите от тази епоха, които вече са достъпни. По мое време не беше така, но и аз мога да разкажа как през 1988 г. във Военно издателство, заради една критична статия във в. „Нова Македония“, беше спрял колективният труд „Военна подготовка и провеждане на Илинденско-Преображенското въстание“, който бяхме подготвили с колеги по планова задача в Института за военна история при Генералния щаб на Българската армия. През 1992 г. трудът все пак беше отпечатан, покъсно претърпя и ново издание. Но

и в онези преходни години с тема, свързана с Македонския въпрос, много трудно, ако не и невъзможно беше да се спечели престижен проект или солиден грант от някоя фондация. Субсидиите обикновено отиваха за теми, които „разобличаваха“, „преодоляваха“ или „заличаваха“ балканските национализми. Не срещаме достатъчно подкрепа и от българската държава. За разлика от българската непоследователност и пестеливост, македонската държава щедро и активно работеше по света и у тях. Това обаче е тема не за интервю, а за монографично изследване, затова ще приключа със случая с предстоящия „Месец на американското македонско наследство и честване на македонския език, история и култура на македонските американци и техния невероятен принос за САЩ“. Историческият повод за това е 100-годишнината на Македонската патриотична организация в САЩ и Канада, която през 1922 г. възниква и десетилетия наред се развива като българска. На кого да се сърдим обаче – на нашата западна съседка, която преследва свои цели, или на нашата държава, че не се погрижи навреме за собствения си интерес? Тук пропускам актуалното състояние на българската наука, защото тъкмо днес прочетох изявление на министъра на образованието, че плагиатството било сериозен проблем за нея. Така си е, но де да беше само то...

– **Имаше ли все пак договорът от 2017 година някаква алтернатива?**

– Да, имаше! Още през 2007 година, следователно броени месеци, след като България стана член на Европейския съюз, беше подета инициатива за подкрепа и подпомагане от наша страна на

евроатлантическата интеграция на Република Македония, тогава официално именувана „Бивша югославска република Македония“. Поде я Фондация „Манфред Вьорнер“, чийто президент проф. д-р Любомир Иванов, освен учен от Института за математика и информатика при БАН, беше съвременен и председател на Атлантическия клуб в България. Кога и как тази инициатива е възникнала не знам, но лично участвах в публичното обсъждане, организирано на 3 октомври 2007 година в една от залите на Хотел „Шератон“. В събитието участваха представители на БАН в лицето на подпредседателя академик Константин Косев и научния секретар проф. д-н Стефан Хаджитодоров, както и известни учени от нейните институти, от Софийския университет, УНСС, Националния исторически музей, поне 5–6 действащи посланици, представители на МВНР и други държавни институции, журналисти. В по-представително публично обсъждане, посветено на тази тема, с компетентни изказвания от най-висок ранг дотогава не бях участвал.

Още по-представително беше следващото събитие на организаторите на 31 март 2008 година, когато на същото място беше представен окончателният резултат на проекта под формата на брошура, озаглавена „Българската политика спрямо Република Македония. Препоръки за развитието на добросъседски отношения след приемането на България в ЕС и в контекста на разширението на ЕС и НАТО в Западните Балкани“. Пръв се изказа президентът Желю Желев, който със словото и с присъствието си очевидно подкрепяше тази инициатива. Изказахме се и някои от участниците в

предишната среща, може би имаше и други. Някои от техните имена могат да се прочетат в документа (достъпен е в интернет), мнозина други не са поименно отбелязани. По-важно е обаче съдържанието на този документ. На практика той съдържа черновата на един възможен договор между Р България и Р Македония с конкретен план за действие. След като призовава за стриктно изпълнение от страна на Р Македония на Съвместната декларация от 1999 година, проектът поставя на първо място необходимостта от гарантирана равнопоставеност на българите в западната ни съседка чрез вписването им в преамбюла на македонската конституция. Следващите изисквания се отнасят за въпроса с учебниците и фалшифицирането на историята, езика на омразата, паметниците на българското културно-историческо наследство, съдбата на военните паметници. На практика всичко, за което настояваме сега, но не под формата на 5 + 1, а на 1 + 5, т.е. на първо място са изведени политическите права на македонските граждани с българско национално самосъзнание, гарантирани чрез изрично вписване в конституцията на Р Македония.

Един текст от въведението към този проект днес звучи като същинско пророчество: „Истината обаче е, че ако сега, в предприемчивия единителния за Република Македония период двустранните отношения с България не стъпят върху коректна и здрава добросъседска основа, то след това София в нищожна степен ще разполага с инструменти да отстоява своята кауза, докато възможностите на Скопие ще нарастват. А и най-силните аргументи на България тогава биха били интелектуално и

морално уязвими – ако предишното мълчание и пасивност са имали някакво обяснение, то сега, когато изискването за добросъседска политика от страна на всеки кандидат за членство в НАТО и Европейския съюз е първостепенен критерий за прием, всяко наше мълчание ще бъде възприето от нашите партньори в Алианса и в ЕС, а и в самата Република Македония, като легитимиращо политики и практики, които нито една уважаваща себе си страна не би приела като добросъседска“.

Написано е през 2007–2008 година, а е толкова актуално и вярно! Петнадесет пропуснати години! Някой все пак трябва да обясни на българската общественост защо и от кого проектът „Нова българска политика спрямо Република Македония“ беше игнориран и подменен с цитирания многократно в това интервю „Договор за приятелство, добросъседство и сътрудничество“, който трябваше да бъде сериозно допълван с рамкови условия, за да заприлича на онова, което вече е било предложено преди 15 години.

Използвам случая да призова за необходимостта от парламентарна анкета по този въпрос. Едно евентуално журналистическо разследване също би помогнало много на тази кауза. Ако някой журналист се нагърби с такава мисия, ще го насоча да търси информация освен от проф. Любомир Иванов като инициатор или главно движещо лице на тази инициатива, но също и към доклада на БАН, който беше създаден през 2013 година на основата на становища и мнения на неговите институти и учени и предоставен на тогавашното държавно ръководство именно с цел за развитие на двустранните отношения между Р България и Р Македония и във връзка с евроатлантическата интеграция на последната. Със сигурност съществуват и други важни извори и следи. Във всеки случай българската общественост има право да научи истината. Ще е добре и за политиците, настоящи или бъдещи.

– **Накрая може би въпрос за вето – допустимо ли е според Вас то да се вдигне?**

– Тук ще се изкажа като любител планинар, а не като професионален историк. Когато някой се изгуби в планината и няма на кого да разчита, освен на себе си, не бива да се паникьосва и да се лута напосоки, а да спре, да се успокои и внимателно да анализира извървения маршрут. Така ще има шанс да разбере къде се е отклонил от правилната посока и ще намери правилния път. Случвало ми се е, помагало ми е. Препоръчвам го и на политиците, ангажирани с евроинтеграцията на СРМ. В тяхната планина със сигурност има не по-малко рискове, отколкото на Витоша. Сега е моментът да се спрат, да поразмишляват върху изминатия път и едва когато са сигурни в правилната посока, да продължат. И да помнят, че водят след себе си народ и държава.

Източник: Гласове

ФОЛКЛОРНА ГРУПА „ТРАКИЯ ПЕЕ“ КЪМ ТД „ЛАЗАР МАДЖАРОВ“ И ЧЛЕНОВЕ НА ДРУЖЕСТВОТО ОТБЕЛЯЗАХА ЕНЬОВ ДЕН В СЛИВЕН

На 24 юни 2022 г. самодейни състави от пенсионерските клубове в община Сливен, фолклорна група „Тракия пее“ към ТД „Лазар Маджаров“ и членове на дружеството отбелязаха летния празник Еньов ден в Сливен. Празникът бе уважен от зам. кмета по хуманитарните дейности Пепа Чиликова. От свое и от името на кмета Стефан Радев, тя поздрави всички за старанието и енергията, които влагат в различни инициативи на клубовете и им пожела крепко здраве, да бъдат все така дейни, активни и полезни за напред. Празненството завърши с кръшно хоро.

ПРЕЗ 1934 ГОДИНА КОНСТАНТИН ПЕТКАНОВ ОПОВЕСТЯВА...

Продължение от 3-а стр.

Ние не служим на тази или онази програма, нито сме волни или неволни крепители на някоя от системите за управление. Тракийци стоят здраво в недра на родната земя и идат от свещените извори на инстинкта за самосъхранение на нацията. За нас добре е онова, което е добро за народа; свято е онова, което дава разцвет на държавата. Затова тракийската организация смята оная вътрешна политика за добра и полезна, която цели народното сцепление и единодушие в името на неговите жизнени стопански и културни интереси.

Щом като не се стремим да играем ролята на партия, то избягваме и всякакво вмешателство и във външната политика на държавата. Ние ратуваме за една външна политика, която да има своите здрави корени в народните стремежи, в общественото мнение. Противници сме на политика, която се ръководи от максимализъм и сантиментализъм. Един народ трябва да има ясна представа за това, което трябва да бъде неговата племенна задача и тук той може да иска много, но в никой случай той не бива да забравя за възможностите, за условията, в които е поставен да съществува. Да искаш всичко, когато не си в състояние да издържиш напора на това крайно искане, създават се празнини, в които един народ като нашия, с несигурно становище

спрямо държавата, може да затъне тъй, че да стигне до ново робство. Особено опасен става максимализма, когато той намира своите доводи в сантиментални чувства и насърчения си в необузданата амбиция. Ето защо, когато говорим за политиката на държавата, ние правим това, за да осветляваме, за да прочистваме пътя на истината, по която успешно може да се развива нацията. Ние никога не сме правили политика, не сме правили опити да влияем на отговорните фактори, нито ще правим това и за напред. Убедени сме, че народните катастрофи са плод на подобни пагубни влияния, затова издигаме знаме, на което се чете: свобода в мненията искреност в идеята, преданост на родината. Щом искаме от народа жертви, той трябва да знае, на къде го водим. Дипломатическите канцеларии могат да пазят в тайна сключените договори, но тия договори в никой случай не могат да бъдат против народните интереси. В главните линии на политиката трябва да има яснота, защото народът не е шепа пръст, а хамбар пшеничено зърно, което трябва да се посее на здрава почва. А здрава почва, върху която се гради една външна политика, е единодушието на народа по главните линии на тази политика. Тракийските българи говорят за присъединяването на поробена Тракия към България и за българско Бяло море, не защото Тракия е тяхна родина и не защото

там се е родил първият български екзарх Антим I, или Атанас Узунов – заместникът на Левски, а затова, че държавата ни има нужда от границата Мидия – Енос. Българският народ има свещено право над тази граница. И не само защото е оросена с кръвта на великите герои от Балканската война, а и за това, че е естествено продължение от земята на българите че е на пътя ни за свободното море и, че в нея се крие стопанския и културен възход на държавата. В името на тази идея умряха хилядите герои, в името на тази държавна необходимост с векове наред е гинал българинът из чернозема на Тракия и в нейно име днес бие българското сърце. Ние говорим за Тракия и за Бялото море, за да разберат всички в тая страна, че те са най-скъпоценните бисери от българската корона, за да се внуши на държавните водачи, чрез общественото мнение в страната, че държавна необходимост е да се стремим към Бялото море и най-после да смутим грабителите, да ги накараме те сами да признаят, че правото ни е могъщо и, че никакви пактове и заплашвания не ще спрат устрема на правдата, лъча на свободата. Проповядваме, че поробена Тракия трябва да бъде гранитния камък на външната ни политика, защото искаме да видим в най-скоро време излекувани раните от катастрофите.

Продължава в следващия брой

ПОЗИЦИЯ НА КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СТДБ

Относно: Решението за изгонване на 70 руски дипломати и технически персонал от България

Изявявам сериозно безпокойство от прибързаното и необмислено решение на премиера в оставка, за изгонването на 70 руски дипломати и технически персонал от България. То отразява неговите външнополитически мотиви, но не е съобразено с интересите на Република България. Участието в държавното управление предполага да бъде изведен един единствен приоритет за всяко лице, заемащо държавен пост – националните интереси!

България е исторически свързана с народите, живеещи на територията на Русия. В съдбовни исторически моменти страната ни винаги е получавала братска помощ от тях. Националната памет пази жив спомена за историческата истина, че благодарение на освободителната мисия на православна Русия, третата българска държава се появи на географските карти след пет века бездържавие под османски гнет. Държава означава сила, а бездържавието е безсилие, което се отразява на всичко – това не трябва да забравяме никога! Руските и съветските дипломати винаги са отстоявали интересите на България. Достатъчно е да припомним името на граф Игнатиев – една от най-значителните фигури, играли изключителна роля при решаването на Източния въпрос, или на съветските дипломати, които по време на мирната конференция в Париж (29 юли – 15 октомври 1946 г.), в плодариите си отстояват правата на България за спасяването на страната ни от нова национална катастрофа и оряване на българските граници.

В днешния конфликт с Украйна България имаше възможността да поеме ролята на помирител и домакин на преговорния процес. За съжаление, българските политици пропуснаха шанса, възприемайки деструктивен подход да развият нови външнополитически връзки, разрушавайки стари такива.

Настоявам инициаторите на решението за експулсиране на руски дипломати да го оттеглят, с което ще осигурят възможност за нормално функциониране на двустранните отношения. Това би съответствало на Конституцията и законите на страната, на интересите на България, и на Виенската дипломатическа конвенция.

30 юни 2022 г.
гр. София

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, чл. кор. на БАН Иван ГРАНИТСКИ, д-р Динко СТРАНСКИ, Мария БОЖКОВА, Хубен СТЕФАНОВ; Тодор КОПУЕВ
Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

ДИПЛОМАТЪТ ЕВГЕНИ КИРИЛОВ — РАЗПЪНАТ „МЕЖДУ ДВЕ ЕПОХИ“

АНЖЕЛА ДИМЧЕВА

Дипломатите имат какво да разкажат за годините, когато са били близо до управляващите, особено когато става дума за един период от 50 години активна международна дейност. В това се убедила присъстващите на 1 юли 2022 години в Големия салон на БАН, когато Евгени Кирилов – евродепутат и дългогодишен посланик на България в различни държави – представи мемоарната си книга „Между две епохи“ (изд. „Захарий Стоянов“, 2022) – с подзаглавие „През погледа на участник и свидетел на събитията“. Вечерта се водеше от издателя член-кор. Иван Гранитски, който е фен на подобен тип „разравяне“ на миналото и през 25-годишната история на воденото от него издателство популяризира десетки подобни автобиографични и романизиранни спомени.

В експозето си Иван Гранитски отбеляза: „Евгени Кирилов познава добре политическата обстановка в Европа и света през последните 40 години. Тук ще видите психологически портрети на висши държавници, президенти, евродепутати и министри, с които съдбата го е срещнала: уникален подбор от личности – от следването му в Москва, през специализацията му в ГДР, до САЩ, Азия и Европарламента. Книгата е сложен жанров микс: социополитически анализи, дипломатически проекции, зарисовки на световни фигури. Разбира се, има и спомени за български политики.

Сред лавината от мемоарни книги, които бяха изблъгвани на нашия пазар, тази книга е уникална – заради удивителната палитра от световни личности, но и заради чувството за хумор на автора, което той никога не

губи. Той е уравновесен човек, посветен на отечествената кауза. Лайтмотивът е: какво се е случвало 30 години преди Промяната и 30 години след нея. Какви са постиженията и пропуските на нашата дипломация в този период. „Между две епохи“ е забележителен документ на нашето време – една

рентгенограма, която предупреждава какво може да се случи и какво трябва да е поведението на управляващите у нас“.

Иван Гранитски прочете поздравителни адреси от вицепрезидента Илияна Йотова и акад. Георги Марков, както и предговора в книгата, дело на проф. Андрей Пантев.

В събитието се включиха дипломатът Любомир Кючуков, Джордж-Марк Райнов и Кирил Аврамов, които поздравиха Евгени Кирилов за куража да напише този важен мемоарен текст.

Източник: в. Труд

ВАЛЕНТИНА РАДИНСКА Е ЯВЛЕНИЕ В ЛИРИКАТА НИ. ПОЕЗИЯТА Й ЗВУЧИ КАТО ПРИЗИВ ЗА ЧОВЕЧНОСТ

ИВАН ГРАНИТСКИ

Продължение от миналия брой

Но откъде извира този трагизъм в книгата на Валентина Радинска? Не само от болката по загубата на най-близките на сърцето ѝ хора, но и заради убеждението, че е безвъзвратно отминало времето на радости, усмивки, възторзи, лирични трепети, поетически видения. Тъгата на поетесата блика от предчувствието за настъпващия социален разпад, за бруталното нашествие на бездуховността, завистта, злобата, бездарията, омразата, зломислието... Но още по-силно се мотивира повсеместно властващата тъга, от дълбоко екзистенциални причини.

А ходилата ми разкървани
в снега оставят своите следи,
и глутница от тъмнини след мене,
не спира да върви...

И ще помръкне изведнъж денят,
и ще строши ампулата си мракът.

Но аз ще съм отдавна светлина,
когато ме настигне тъмнината...

Невъзвратимата загуба на патриархалния добродетелен живот, нрави, ценности, морал, обичаи, покъртва чувствителната душа на поетесата. Тя прилича на ранена птица, която безпомощно пърха с прекръшените си криле. Тя е разпо-

ловена между постоянния копнеж към превъплъщенията на божественото и магичната, притегателната сила на мрака, на смътното предчувствие за приближаването към Отвъдното, където я очаква „тъмен син на безкрая, изригнат от бездните дух!“.

Нека посочим няколко творби, които завладяват със своята разтърсваща искреност. В „Те“, виждаме истински апотеоз на нравственото непримирение, несъгласие, отхвърлянето на всякакви компромиси, които засягат човешката чест, достойнство и принципи. Подобни силни внушения, които граничат със сатиричното изобличение, със сардоничното и гротесковото ще открием и в „Не“:

На армията от души сака ти,
която си издигна стъпалата
от костите на земните си братя
сред въздуха, с омраза заразен –
аз казвам: Не!

На стадото без собствено лице,
където под пастирското криле
виреят само белите овце,
а черните са просто за клане –
аз казвам: Не!

В „Реквием“, пък ни поразява безжалостният разрез на апокалиптичното ни настояще. В това стихотворение заедно с „Притъмня“ и „Площадите“, ще открием крайната степен на отчаянието, портретирано чрез ярка образност, жестоки

метафори – хиперболи и ритъм, който напомня оплаквателска песен. Не трябва да пропускаме и специалната поредица от кратки, скръбни лирически въздишки, ноктурни на мъката, с общото заглавие „Капка“. Поетесата различа „сгърчения йероглиф на мрака“ и през мъката и просветленото страдание търси хипотетичните основания на надеждата.

5.

В съвременната българска поезия няма друг автор с такива мощни и завладяващи трагически послания. Валентина Радинска натоварва стиха си с безпределна страст, суровост и безжалостна самокритичност. Тя сякаш е подвластна на несекващото усещане, че всеки миг може да е последен. Затова метафорите ѝ са нажежени, образите приличат на избухващи фугаси

Нямам нищичко вече... Само глухия тропот в гърдите.

Но катеря катеря – сякаш Голгота –
тази яростна стръмнина!

И за всичко – платено е... И горчивата чаша – изпита...

И загревам с криле опърлени голямата тишина.

Валентина Радинска е явление в съвременната българска лирика. Поезията ѝ звучи като мощен призив за човечност, почтеност, благородство, които са тъй необходими на човека в днешното разтерзано, объркано, отчаяно общество. Тази поезия не само лекува с трагизма си, не само стряска, пробужда заспалия съзнания, но и ги зарежда с благотворната енергия на добротата, любовта и хармонията.